

Zakaj je pomembno ozelenjevanje občinskega proračuna in kakšne so koristi

UMANO **TERA**
Slovenska fundacija za trajnostni razvoj

Projekt Ozelenjevanje občinskega proračuna izvaja Umanotera, Slovenska fundacija za trajnostni razvoj, sofinancira ga Ministrstvo za okolje in prostor. Vsebine, objavljene v zvezi s projektom, ne predstavljajo uradnega stališča Vlade RS.

REPUBLIKA SLOVENIJA
MINISTRSTVO ZA OKOLJE IN PROSTOR

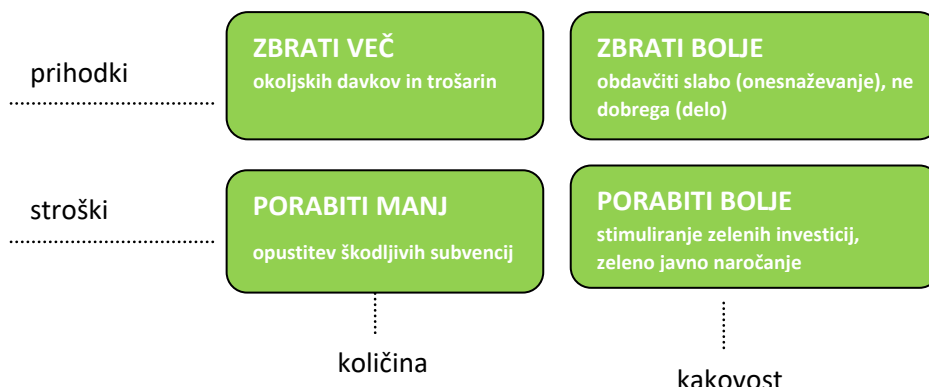
Potreba po trajnostnih strukturnih reformah za izhod iz krize

Netrajnostni **način proizvodnje in potrošnje** dobrin v svetu, za katerega sta značilna hitro usihanje naravnih virov in rastoča onesnaženost, **postaja nevzdržen**. Podnebne spremembe, upadanje biotske raznovrstnosti, degradacija habitatov ter pohajanje zalog surovin in fosilnih energentov od držav zahtevajo sprejetje učinkovitih ukrepov. V strokovnih krogih obstaja soglasje, da je **uporaba ekonomskih oz. tržnih instrumentov v okoljski politiki nujna in tudi najbolj učinkovita**, saj delujejo neposredno. Konsolidacijski ukrepi, ki so bili do zdaj sprejeti v Sloveniji, so bili večinoma varčevalne narave in ne vključujejo vizije za prihodnji trajnostni razvoj. Zelena proračunska reforma pa bi lahko ob konsolidaciji javnih financ spodbudila razvoj bolj učinkovitega in okolju prijaznega ter s tem bolj konkurenčnega gospodarstva, izhod iz visoke brezposelnosti in večjo blaginjo za vse. Namesto varčevalnih rezov na področju zdravstva, izobraževanja, sociale in kulture so za ljudi in državo boljši: postopna odprava okolju škodljivih subvencij, reforma okoljskih davkov in vlaganje proračunskih sredstev v učinkovitejšo in trajnostno infrastrukturo in tehnologije. Potrebujemo reforme, ki bodo hkrati naslavljalale fiskalne in okoljske probleme ter strukturne probleme slovenskega gospodarstva (med njimi je energetska in snovna intenzivnost industrije) ter vključevale vizijo za trajnostni razvoj.

O zeleni proračunski reformi

Koncept zelene proračunske reforme (ZPR) je načeloma enostaven. Pomeni prilagoditev **prihodkov in odhodkov proračuna tako, da slednji podpira okoljsko vzdržen razvoj**: spodbuja zmanjšanje rabe energije in surovin ter rabo obnovljivih virov, po drugi strani pa kaznuje onesnaževanje s škodljivimi izpusti in pretirano rabo naravnih virov. Na prihodkovni strani proračuna se v ta namen prilagodi davčni sistem (vzpostavitev okoljskih dajatev za onesnaževanje in porabo virov), na odhodkovni strani pa se vzpostavi sistem podpor za razvoj zelenega gospodarstva in ukinejo se okolju škodljive subvencije.

Celovita zelena proračunska reforma temelji na štirih strategijah:

Zakaj je pomembno ozelenjevanje proračunov?

Okoljski imperativ

Argumentacija za izvajanje ZPR se začne s potrebo po varovanju okolja oziroma ohranjanju njegovega dobrega stanja, ki izhaja iz odgovornosti do prihodnjih generacij. Nameni ZPR so preprečevanje nevarnih podnebnih sprememb, zmanjšanje proizvodnje odpadkov in količine odloženih odpadkov, zmanjšanje onesnaženja zraka, preprečevanje izpustov kemikalij v tla in vode ter omejitev porabe virov na raven, ki je glede na znanstvena spoznanja vzdržna.

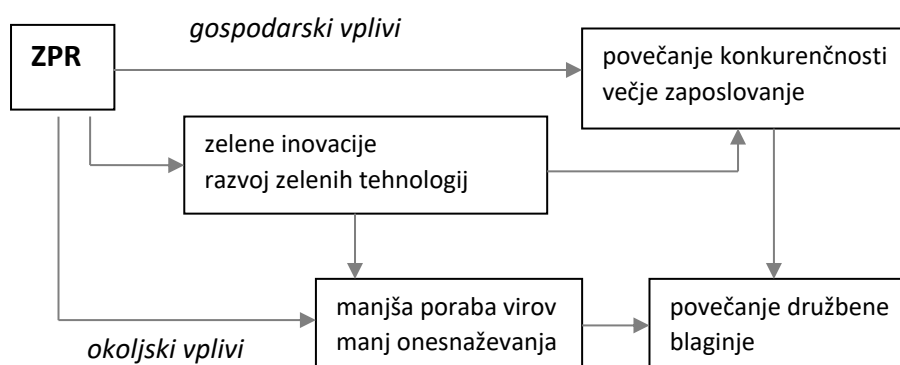
Ekonomska utemeljitev zelene proračunske reforme

Edina verodostojna možnost za uspešnost evropskega gospodarstva v prihodnosti je njegova ozelenitev (razogljičenje, gospodarnost z viri) in odličnost v eko-inovacijah. Javno-finančni instrumenti v primerjavi s klasično zakonodajo in tehnološkimi standardi niso samo učinkovitejši za ozelenitev gospodarstva, ampak so pogosto tudi cenejši za podjetja. S spodbujanjem učinkovitejše rabe virov ustvarjajo prihranke ter izboljšujejo ekonomsko učinkovitost podjetij. Okoljske dajatve spodbujajo stalne izboljšave.

Socialni učinki – vpliv na zaposlovanje

Zelena proračunska reforma (na državni ravni) je še posebej zanimiva zaradi t. i. dvojne dividende, **ki pomeni izboljšanje stanja okolja ob dodatnem pozitivnem učinku – rasti zaposlovanja.** Prihodke, ki jih država ustvari z okoljskimi davki, in prihranke, ki jih ustvari z ukinitvijo okolju škodljivih subvencij, lahko preusmeri v zmanjšanje davčne obremenitve dela in ustvari pozitivne učinke na rast zaposlovanja.

Okoljski, gospodarski in socialni učinki ZPR:

Kakšne so koristi za občino

Občine, ki razvijajo spretnosti pridobivanja sredstev, ustvarjanja prihrankov, zadrževanja finančnih tokov v lokalnem okolju ter k trajnostnim ciljem usmerjene porabe razpoložljivih sredstev, povečujejo blaginjo prebivalcev in postanejo privlačne za bivanje, obiskovalce in podjetja.

Pametno zasnovan proračun je najbolj učinkovit način, da lokalna skupnost hkrati doseže visoko kakovost življenja, gospodarski napredek in ohranjeno okolje.

Koristi ozelenjevanja občinskega proračuna so mnogotere:

- večja konkurenčnost na razpisih, povečanje prihodkov občine,
- zadrževanje finančnih tokov v lokalnem okolju,
- plemenitenje premoženja lokalne skupnosti,
- energetske in finančni prihranki,
- zmanjšanje uvozne odvisnosti, višja stopnja samooskrbe,
- nižji eksterni stroški gospodarskih dejavnosti,
- odpornost na zunanje pretrese,
- privlačnost za bivanje, obiske in investiranje.

Z ozelenjevanjem občinskega proračuna lokalne skupnosti povečujejo samooskrbo in dosegajo lokalni trajnostni razvoj, pri čemer so koristi in obenem vzvodi naslednji¹:

Trajnostna raba prostora:

- varovanje kmetijskih zemljišč pred spreminjanjem namembnosti (ohranjanje, po možnosti povečanje obsega),
- regeneracija in raba degradiranih območij,
- oživljanje zapuščenih, nerabljenih oziroma mirujočih območij (stavb, zemljišč),
- urejeni in funkcionalni javni prostori (zagotavljanje različnih ekosistemskih storitev – socialnih, ekoloških in proizvodnih),
- racionalna raba kmetijskih zemljišč (poljedelstvo v dolini, paša živine v hribovitem, gričevnatem svetu ter na območjih zaraščanja),
- sonaravno upravljanje z vodo,
- trajnostna mobilnost.

Samooskrbnost (energija, hrana):

- zmanjšanje rabe energije,
- energetska učinkovitost v stavbah,
- oskrba s toploto, hladom in električno energijo iz lokalnih obnovljivih virov (lesna biomasa, sonce, veter),
- shranjevanje energije,
- usmerjanje poljedelstva v pridelavo rastlinske hrane – zelenjave in sadja za ljudi (in ne živinske krme in energetskih rastlin),
- zmanjšanje pridelave in porabe mesa,
- vzpostavljanje kratkih oskrbovalnih verig (hrana, energija),
- spodbujanje urbanega vrtnarjenja,

¹ Večina povzetih po Vodniku po skupnostnem upravljanju z viri Dovolj za vse, ki je dostopen na: www.umanotera.org/wp-content/uploads/2016/04/Vodnik-po-skupnostnem-upravljanju-z-viri-Dovolj-za-vse-%C5%BEivljenjskimi-viri.pdf.

- zmanjšanje količin odpadne in zavržene hrane.

Zeleno gospodarstvo:

- kakovostna delovna mesta (trajna, varna, pravična, zelena, lokalna),
- vzpostavljanje lokalnega krožnega gospodarstva (zaključevanje snovnih, energetskih in finančnih tokov v lokalnem okolju),
- zelene investicije (v stavbe, opremo, stroje ipd.),
- spodbujanje družbenih in tehnoloških ekoinovacij,
- razvoj / privabljanje znanj prihodnosti (trajnostna mobilnost, krožno gospodarstvo, trajnostna energetika, prilagajanje na podnebne spremembe ipd.),
- spodbujanje skupnostnega lastništva in soupravljanja,
- gospodarske dejavnosti z minimalnimi eksternimi stroški za lokalno skupnost (odpadki, izpusti industrijskih procesov in oskrbnih verig, poraba vode ter prostorske zahteve),
- povečanje dodane vrednosti vseh virov (naravnih, človeških, drugih), ki jih ima lokalna skupnost (znamke, certifikati, zaščita lokalnih proizvodov in storitev, turizem, predelava živil ipd.),
- promocija vključenosti velikega deleža občinskega ozemlja v Naturo 2000 (turizem),
- združevanje kmetijskih proizvajalcev (zadruge),
- združevanje lastnikov gozdov (zadruge),
- lokalna skupnostna ekonomija (zadružništvo, socialno podjetništvo),
- ohranjanje tradicionalnih znanj ter industrijske, obrtne in rokodelske tradicije,
- prednostne dejavnosti: ekološko kmetijstvo in živilsko-predelovalna dejavnost, trajnostni turizem, gozdno-lesna veriga, učinkovita raba energije, obnovljivi viri energije, lokalne in regionalne mreže preskrbe s hrano, ravnanje z odpadki, trajnostna mobilnost.

Socialna kohezija, **medgeneracijska solidarnost, vseživljenjsko učenje**:

- spodbujanje stanovanjskih skupnosti,
- trajnostna potrošnja in skupnostna ekonomija (spodbujanje souporabe, izposoje, izmenjave, solastništva),
- skrb za visoko kakovost bivanja – privlačnost za mlade družine, izobražene kadre ipd.,
- ozaveščanje otrok in mladine ter izgradnja vrednot trajnostne družbe v lokalni skupnosti,
- spodbujanje organizacij k trajnostnemu delovanju (organizacija dogodkov, potovanja).

Ohranjanje visoke stopnje kakovosti lokalnega okolja:

- ekološko kmetijstvo (poljedelstvo, živinoreja, vinogradništvo, čebelarjenje),
- ohranjanje mozaične podobe krajine kot aduta za turizem;
- ohranjanje živosti centra mesta Ajdovščina
- sonaravno, večnamensko in trajnostno gospodarjenje z gozdom,
- komunalna opremljenost (tudi rastlinske čistilne naprave),
- zaščita vodnih virov,
- preprečevanje nastajanja odpadkov, ločeno zbiranje, kompostiranje,
- trajnostna mobilnost.

Odpornost na podnebne spremembe (zmanjševanje in prilagajanje):

- izboljšanje kakovosti tal za kmetijsko rabo (povečanje vsebnosti humusa s sonaravno rabo – ekološkim kmetovanjem),
- prilagajanje vrst in sort kmetijskih rastlin (na poletno sušo),
- namakanje kmetijskih površin,
- zadrževanje vode v krajini (ekološko kmetijstvo, naravni zadrževalniki vode, sonaravno urejanje vodotokov),
- preprečevanje erozije tal,
- povečanje deleža zelenih površin v mestu,
- krepitev sistema zaščite in reševanja.